

УДК 52.008:378.4(477.74–21)
DOI: 10.26661/swfh-2017-49-051

І. Б. Грушицька

ОДЕСЬКА АСТРОНОМІЧНА ОБСЕРВАТОРІЯ В РОКИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

На основі архівних матеріалів розглянуто діяльність колективу Одеської астрономічної обсерваторії під керівництвом В. П. Цесевича з відновлення роботи установи у період повоєнної відбудови. Визначено низку нових напрямів наукових досліджень обсерваторії, які стали провідними в подальший період її діяльності. Відзначено, що в перші повоєнні роки в обсерваторії розпочалася інтенсивна підготовка наукових кадрів, було поставлено питання щодо будівництва заміських пунктів спостережень та зроблено перші кроки з налагодження власного приладобудування. Це стало важливою передумовою подальшого розвитку обсерваторії.

Ключові слова: астрономія, дослідження, астрофізика, астрометрія, небесна механіка, Одеська астрономічна обсерваторія, В. П. Цесевич.

16 жовтня 1944 року директором Одеської астрономічної обсерваторії (ОАО) було призначено В.П.Цесевича [1, арк. 1.]. За майже 40 років плідної наукової, науково-організаційної та педагогічної діяльності на посаді директора ОАО, яка входила до складу Одеського університету, та завідувача кафедри астрономії В. П. Цесевичу вдалося значно розширити наукову тематику обсерваторії, започаткувати низку нових напрямів наукових досліджень. Вчений сприяв розвитку матеріально-технічної бази ОАО, створив наукову школу дослідників змінних зірок, яка продовжує свій розвиток і в сьогоденні.

В історії вітчизняної науки відсутнє комплексне дослідження історії ОАО та процесу формування й розвитку одеської наукової школи дослідників змінних зірок члена-кореспондента Академії Наук (АН) УРСР, доктора фізико-математичних наук, професора В. П. Цесевича. У наукових працях, присвячених історії ОАО, недостатньо досліджено діяльність колективу ОАО під керівництвом В. П. Цесевича у повоєнний період, коли були закладені підвалини для подальшого наукового та матеріально-технічного розвитку обсерваторії [2-7].

Метою статті є ретроспективний аналіз діяльності колективу ОАО з відновлення роботи установи в період повоєнної відбудови та визначення основних напрямів наукових досліджень обсерваторії у досліджуваній період.

Як свідчать архівні документи, ОАО була науково-дослідним інститутом в системі Одеського державного університету (ОДУ) й знаходилася в потрійному підпорядкуванні. Вона підпорядковувалася Міністерству вищої освіти (МВО) СРСР, ОДУ й згідно з наказом МВО СРСР від 31 грудня 1949 року [8, арк. 13] – Астрономічній Раді АН СРСР. Тематика Обсерваторії входила до єдиного плану всіх астрономічних установ Радянського Союзу й була побудована таким чином, щоб з максимальною користю завантажити наявні інструменти [9, арк. 31]. Плани та звіти ОАО розглядалися та затверджувалися Астрономічною Радою АН СРСР [9, арк. 9], що забезпечувало високий науковий рівень тематики обсерваторії [10, арк. 7]. Для здійснення поточного контролю за виконанням плану роботи за рішенням Вченої Ради ОДУ було створено Вчену Раду ОАО [9, арк. 9]. ОАО мала три відділи – астрометрії, астрофізики та небесної механіки, і працювала в тісному контакті з кафедрою астрономії ОДУ [11, арк. 1].

Згідно з Доповідною запискою про роботу ОАО в 1946 – січні-лютому 1947 року проблематика обсерваторії включала наступне.

А) Визначення точних положень зірок за допомогою меридіанного кола. ОАО виконувала частку Всесоюзної роботи згідно з постановою Астрономічної Ради АН СРСР.

Б) Визначення малих планет фотографічним методом за допомогою короткофокусної камери. Робота проводилася на виконання міжнародного доручення Інституту теоретичної астрономії АН СРСР у Ленінграді.

В) Попередні обчислення положень малих планет за завданням Інституту теоретичної астрономії АН СРСР у Ленінграді. Результати публікувалися у повідомленнях ІТА АН СРСР.

Г) Теоретичні дослідження про причину тяжіння. Наукова теоретична проблема філософського значення розроблялася доцентом К. М. Савченко.

К. М. Савченко підготував докторську дисертацію “Про природу тяжіння” та монографію обсягом близько 15 друкованих аркушів, в якій докладно висвітлив історію питання, змінив критику закону тяжіння Ейнштейна, дав власну хвильову гіпотезу тяжіння “інтерференція хвиль де-Бройля” і розглянув астрономічні наслідки нової гіпотези. Ця робота обговорювалася на науковій конференції, присвяченій 100-річчю Київської обсерваторії, на семінарі фізиків ОДУ, на науковій конференції, присвяченій 75-річчю Одеської обсерваторії, на загальноміському науковому засіданні фізико-математичної секції Будинку вчених м. Одеси [12, арк. 7]. 1949 року К. М. Савченко був затверджений ВАК МВО СРСР доктором фізико-математичних наук [13, арк. 2].

Д) Дослідження змінних зірок. Ця тема була включена до плану ОАО 1944 року й стала однією з провідних тем обсерваторії [14, арк. 8-9]. Вона розпадалася на низку підтем. Перш за все, проводилася обробка 120.000 спостережень архіву професора В. П. Цесевича, які він здійснив у 1922-1946 роках. Цю роботу проводили В. П. Цесевич, О. К. Одинська, І. Є. Пелешенко, Є. П. Філянська та ін. 1948 року вийшла

друком монографія “Змінні зірки”, том III, обсягом 35 друкованих аркушів, з яких В. П. Цесевичем було написано 25 друкованих аркушів [10, арк. 7].

Е) Теоретичні дослідження в галузі змінних зірок. Під керівництвом професора В. П. Цесевича, О. М. Шульберг підготував кандидатську дисертацію з теми “Визначення орбіт затемнених змінних зірок з протяжними атмосферами”. Робота була виконана в короткий термін, отримала високу оцінку на Всесоюзній конференції дослідників змінних зірок, що проводилася за ініціативи АН СРСР у Москві в грудні 1945 року й була захищена в Московському університеті на початку 1947 року [11, арк.14]. Незадовго перед війною відомий радянський астрофізик М. О. Козирєв і незалежно від нього в той час аспірант англійського астрофізика Е. А. Мілна індус С. Чандрасекар створили теорію переносу випромінювання в протяжних атмосферах зірок. Застосування цієї теорії до визначення елементів орбіт затемнених змінних зірок і стало темою кандидатської дисертації О. М. Шульберга [4, с. 65-70].

Ж) Спостереження Сонця проводилися за завданням центральних установ. Матеріали служби Сонця щодавно відсилалися до Сонячної Комісії, Інституту земного магнетизму, у Київську та Пулковську обсерваторії й служили матеріалом для різних прогнозів [9, арк. 13, 31; 10, арк. 7].

Для спостереження Соляного затемнення 9 липня 1945 року ОАО була організована експедиція в складі А. С. Цесюлевича (начальник), Б. А. Драгомирецької та М. Б. Діварі. Потім до неї приєдналися М. Й. Тимченко, І. Е. Пелешенко та І. Е. Філянська. Місце експедиції – Павлово на Оці. Підготовка була виконана успішно, але під час затемнення здійнявся буревій і дощ, через що спостереження зірвалися. Частина інструментів була пошкоджена. Хоча експедиція й зірвалася, позитивним фактом було придбання досвіду молодими працівниками ОАО [12, арк. 4-5].

З) Робота зі створення астроспектроскопічної лабораторії.

І) Служба метеоритів. Було досліджено виключно цікаве падіння метеорита 21 січня 1946 року в с. Кримка Первомайського району Одеської області. Підібрано 13 осколків метеорита. Стаття Р. Л. Дрейзіна з попереднім науковим звітом була надрукована в Доповідях АН СРСР.

К) Природничо-наукова пропаганда, якій за умов тотальної заідеологізованості та атеїзму радянської системи приділялась особлива увага [11, арк.15]. Так, колектив ОАО лише за 1946 рік прочитав у військових частинах, на виробництві та в районах близько 200 лекцій з питань астрономії. Військово-шефська робота ОАО була відзначена наказом по Одеському військовому округу й грамотами Військової Ради округу. Регулярно друкувалися статті в газетах (Більшовицький прапор, Чорноморська комуна, Захисник Батьківщини), читалися лекції на радіо, проводилися екскурсії, було написано кілька популярних брошур. В. П. Цесевич написав за договором з видавництвом “Радянська школа” новий підручник з астрономії для X класу середньої школи. Рукопис було здано до друку в жовтні 1946 року [11, арк.15]. Під час поїздки до Москви в жовтні 1946 року В. П. Цесевич “добился” для МВО СРСР 4 примірників Планетарію Цейс. Один з них був виділений Одесі, що надало можливість у майбутньому “усилить роботу по естествонауочної пропаганде” [11, арк.16].

У плані робіт ОАО 1948 року значилося 15 тем з 8 проблем. Але з огляду на те, що протягом року весь керівний склад ОАО був переведений наказом університету на ½ ставки в обсерваторії, була виключена з плану тема № 14 “Дослідження фізичних умов на планетах спектральним шляхом” та тема № 6 “Обчислення ефемерид і орбіт малих планет”, тому що цю роботу Інститут теоретичної астрономії АН СРСР перевів на електричні рахункові машини. За успішне обчислення ефемерид малих планет ОАО отримала подяку, а в плані залишилося 13 тем [10, арк. 2].

1949 року проблематика ОАО також складала 13 тем. Велику увагу астрофізичний відділ приділяв фотометричним дослідженням. За допомогою фотометра типу Цельнера, який було сконструйовано механіком обсерваторії М. Й. Тимченко й випробувано В. П. Цесевичем [12, арк. 5-6], було здійснено значну кількість визначень зоряних величин зірок порівняння для змінних. Крім того було розпочато підготовчі роботи з масового визначення фотовізуальних і фотографічних зоряних величин усіх зірок Боннського огляду. До тематики астрофізичного відділу входила також спектрофотометрія з об’єктивною призмою.

Відділ небесної механіки займався розробкою трьох тем. Одна з них була присвячена проблемі стійкості газопилових скупчень матерії. Дві інші теми включали вивчення методів визначення орбіт затемнених зірок [13, арк. 3].

1951 року була проведена боротьба з великою кількістю тем і проблематика ОАО скоротилася до шести тем – трьох з астрометрії та трьох з астрофізики [9, арк. 31]. Перша й друга теми “Каталог положень червоних неправильних змінних зірок” і “Каталог положень зірок Миколаївської зони” були пов’язані з роботою меридіанного кола й проводилися за програмою Астрометричної Комісії Астрономічної Ради АН СРСР [9, арк. 13]. Перша тема мала велике значення для вивчення динаміки зоряного неба Третя тема “Фотографування неба для відшукування й фотометрування малих планет” була пов’язана зі службою малих планет. Четверта тема “Фотометрія змінних зірок” складалася із комплексу фотометричних досліджень. П’ята тема “Служба Сонця” велася в контакт з центральними установами на їхнє прохання. Шоста тема “Служба болідів і метеоритів” була пов’язана з метеорною астрономією й виконувалася за завданням АН СРСР. [9, арк. 6]. Проводилися спостереження над метеорним потоком Персеїд на прохання Ашхабадської астрофізичної лабораторії [9, арк. 13].

З метою впровадження сучасних на той час астрофізичних і фізичних методів вивчення зірок ОАО провела велику підготовчу роботу з налагодження фотоелектричних спостережень. Було створено фотоелектричний фотометр з помножувачем, придбано гальванометр “Мультифлекс”, отримано й випробувано трубки. Механіком М. Й. Тимченко, який займався профілактичним наглядом за інструментами

й виконував необхідні роботи з ремонту й конструювання приладів та їх частин в ОАО [13, арк. 2], під керівництвом і за участю В. П. Цесевича й Н. М. Жука, була зібрана вперше в СРСР фотоелектрична установка з радянськими трубками [9, арк. 11].

Кращими роботами 1951 року були визнані – 1) робота Є. Н. Крамера “Кометні радіанти й зв’язок метеорних потоків з кометами; 2) робота В. П. Цесевича і Б. А. Устінова “Дослідження ефекту Блажко” обсягом близько 25 друкованих аркушів, яка підбила підсумок багаторічної роботи з вивчення пульсуючих змінних зірок. У ній було зроблено суттєві висновки з приводу природи пульсації змінних зірок, що мало велике значення для вивчення питання еволюції зірок [9, арк. 17].

У зв’язку зі скороченням штатів ОАО за Наказом МВО СРСР з 1 червня 1950 року на 4 одиниці [8, арк. 1], 1952 року за рішенням Вченої Ради ОАО були зняті теми “Служба болідів і метеоритів” і “Спостереження малих планет”, а також скорочено обсяг теми “Каталог положень зірок Миколаївської зони” [15, арк. 3].

Велика увага приділялася керівництвом ОАО підвищенню кваліфікації колективу. Як зазначалося в доповідній записці про роботу ОАО за 1946 рік на ОАО “подавляющее большинство работников молодые, среди которых много начинающих учёных... При обсерватории, к сожалению нет аспирантуры, а то мы могли бы в 1947 году значительно повысить темпы подготовки кадров. Мы можем в 1947 году принять 4-х аспирантов” [11, арк. 15]. Не зважаючи на відсутність аспірантури, при ОАО проходили практичні роботи й працювали над своїми дисертаціями під керівництвом професора В. П. Цесевича аспіранти Одеського вищого морехідного училища, що спеціалізувалися в галузі морехідної астрономії – Л. Ф. Чернієв, Г. Г. Єрмолаєв, Є. С. Зотєєв та ін. [9, арк. 13].

У 1946 році завідувач відділу астрометрії А. С. Цесюлевич захистив дисертацію з астрометрії на тему “Широта Одеси та її зміни”. Завідувач відділу астрофізики К. Я. Горяістов, який демобілізувався з армії в жовтні 1945 року, захистив дисертацію з астрофізики, розпочату ним ще до війни під керівництвом академіка Г. А. Шейна на тему “Спектрофотометричні дослідження зоряного скупчення Волосся Вероніки” [12, арк. 7]. Згідно з річним звітом за 1947 рік працювали над дисертаціями М. І. Лобанов, В. Б. Баласогло, Б. В. Новопашенний [11, арк. 2]. 1948 року старший науковий співробітник Баласогло В. Б. завершила дисертаційну роботу на тему “Дослідження М Цефея за допомогою періодограмного аналізу” [10, арк. 2].

Проте низькі ставки співробітників обсерваторії та заборона внутрішнього сумісництва в університеті привели до того, що на 1951 рік в ОАО тільки директор мав вчений ступінь. А. С. Цесюлевич, Є. Н. Крамер, М. К. Савченко й О. М. Шульберг залишилися на роботі тільки в університеті. Це змусило посилити роботу над вихованням нових кадрів, щоб поповнити штат особами зі ступенями й званнями за рахунок внутрішнього зростання [9, арк. 32]. У 1951 та 1952 роках над кандидатськими дисертаціями працювали І. Є. Пелішенко, А. Є. Приходько, Б. А. Драгомирецька, Г. М. Петров, Р. Л. Дрейзін [9, арк. 22].

Бажав кращого й стан матеріальної бази ОАО. У звіті за 1946 рік відзначалося, що приміщення обсерваторії давно не піддавалося капітальному ремонту [11, арк. 5]. 1950 року на капітальний ремонт ОАО МВО СРСР було асигновано 50.000 руб. Ці роботи за положенням і за вказівкою міністерства повинно було виконати Одеське управління ВНЗбуду. Після затвердження річного кошторису, навесні 1950 року було складено кошторис на ремонт і укладено договір з ВНЗбудом на виконання роботи. ВНЗбуд відтягував під різним приводом початок робіт і розпочав їх лише в другій половині листопада [8, арк. 15].

У звіті за 1951 рік загальні висновки керівництва ОАО про стан матеріальної бази та її придатність для виконання сучасної на той час науково-дослідної роботи були наступними.

По-перше, як відзначав В. П. Цесевич, устаткування обсерваторії, навіть у тогочасному стані, було цілком придатне для виконання серйозної науково-дослідної роботи. Ряд досліджень, зокрема з астрометрії та з фотоелектричної фотометрії могли бути виконані без великих витрат.

По-друге, на обладнанні ОАО з успіхом проводилися практичні та наукові роботи студентів ОДУ.

По-третє, було відзначено наявні розбіжності між обладнанням Одеської університетської обсерваторії та обладнанням академічних обсерваторій. Студенти ОДУ після закінчення свого навчання, потрапляли на роботу до академічних обсерваторій, де зустрічалися з приладами та інструментами, яких вони не бачили в університеті [9, арк. 19]. Це настійно вимагало модернізації обладнання університетської обсерваторії [9, арк. 21].

Отже, у досліджуваний період, перед ОАО гостро постала проблема оновлення інструментарію та його реконструкції.

У 1945-1946 роках співробітниками ОАО були створені такі нові прилади: мікрофотометр для вимірювання яскравості зірок сучасного нового типу, астрограф з короткофокусним камерами, сонячна установка. Однак це все було допоміжним інструментарієм. У 1947 році В. П. Цесевич поставив питання про спорудження телескопу з отвором 20 дюймів та створення справжньої майстерні для ремонту й оптичного конструювання нових приладів у самій обсерваторії. Фізичний інститут Ленінградського університету брався виготовити оптичні частини для телескопу, але необхідні були асигнування на суму сто п’ятдесят тисяч рублів. [11, арк. 16].

Основними проблемами, які заважали роботі ОАО були наступні.

1) Недостатність асигнувань на придбання нового інструментарію. У звіті за 1948 рік В. П. Цесевич вказував на необхідність різкого збільшення асигнувань, бо наявне в ОАО обладнання значно відставало від тогочасного стану науки [10]. У звіті про науково-дослідну роботу за 1949 рік відзначалося: “Надо отметить, что Министерство, как первоочередной распорядитель кредитов, и ОГУ, как непосредственно финансирующая организация недофинансировали обсерваторию на 10% сметы, так как на оборудование было недодано 10.000 руб. и на научно-операционные 25.000 руб., это крайне тяжело отразилось на

научной работе обсерватории. Одна из важных тем – изготовление новой модели высокочувствительного фотоэлектрического фотометра была законсервирована вследствие недостатка средств...Подводя итоги следует отметить, что Обсерватория по её оборудованию далеко отстает от тех задач, которые она могла бы решать, поэтому необходимо в ближайшее же время в связи с развитием отечественного приборостроения ассигновать достаточные средства порядка 2 миллионов рублей для полной реконструкции Обсерватории” [13, арк. 2, 10].

2) Сильно ускладнювали роботу диспропорції в штатному розкладі. На 15 науковців у штаті було 3 лаборанти і 1 механік. Керівництво ОАО клопотало про збільшення принаймні вдвічі кількості науково-технічних одиниць.

3) Величезною проблемою була відсутність асигнувань на придбання іноземних журналів і книг з астрономії, астрофізики й фізики.

4) Однак найбільша складність полягала в тому, що на ОАО не поширювалися права дослідних інститутів. Ставки заробітної плати працівників ОАО були в три рази нижче, ніж в дослідних інститутах. Це призвело до того, що основний склад керівних працівників ОАО був змушений працювати на викладацькій роботі у вищих навчальних закладах за рахунок можливого їх повного використання обсерваторією.

5) ОАО знаходилася в межах міста й парк ім. Шевченко своїм оснащенням заважав проведенню низки робіт. Керівництвом обсерваторії ще 1948 року було поставлено питання про організацію заміської станції. [10, арк. 9]. 1951 року це питання було знову підняте, з тим, щоб розпочати будівництво наступного 1952 року. При цьому, керівництво ОАО зауважувало на тому, що будівництво заміської спостережної станції не означає необхідності перенесення обсерваторії за місто повністю, бо в такому випадку вона втратила б своє значення як навчальна база ОДУ [9, арк. 21].

Отже, у повоєнні роки була відновлена робота ОАО. Зусилля одеських вчених зосереджувалися переважно на розробці загальносоюзних проблем в галузі астрономії, робота над якими координувалась Астрономічною Радою СРСР. Незважаючи на те, що матеріально-технічна база обсерваторії зміцнювалася дуже повільно, процес відбудови гальмувався командно-адміністративними методами управління, а наука фінансувалася за залишковим принципом, у досліджуваний період колектив ОАО досягнув значних успіхів. Були розпочаті дослідження змінних зірок, отримала розвиток метеорна астрономія, фотоелектричні та спектрофотометричні дослідження, які стали провідними напрямками наукових досліджень ОАО у наступні періоди її діяльності, які також потребують ретельного наукового дослідження. Також було поставлено питання про будівництво заміських пунктів спостережень та зроблено перші кроки щодо налагодження власного приладобудування, що стало важливою передумовою подальшого розвитку матеріально-технічної бази обсерваторії.

Джерела та література

1. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. 1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 2. Отчет о научно-исследовательской работе ОГАО за 1944 год, 5 арк.
2. Паниван А. М. Из истории Астрономической обсерватории Одесского университета / А. М. Паниван // Одеські архіви. – 2007. – № 1. – С. 59–62.
3. Страницы истории астрономии в Одессе : сб. ст. / сост. : М. Ю. Волянская, В. Г. Каретников ; под ред. В. Г. Каретникова. – Одесса, 1994. – Ч. 1. – 112 с.
4. Страницы истории астрономии в Одессе : сб. ст. / сост. : М. Ю. Волянская, В. Г. Каретников ; под ред. В. Г. Каретникова. – Одесса, 1995. – Ч. 2. – 103 с.
5. Страницы истории астрономии в Одессе : сб. ст. / сост. : М. Ю. Волянская, В. Г. Каретников ; под ред. В. Г. Каретникова. – Одесса, 1996. – Ч. 3. – 136 с.
6. Страницы истории астрономии в Одессе : сб. ст. / сост. : М. Ю. Волянская, В. Г. Каретников ; под ред. В. Г. Каретникова. – Одесса, 1997. – Ч. 4. – 209 с.
7. Позигун В. А. Астрономическая обсерватория Одесского государственного университета: к 125-летию Астрономической обсерватории / В. А. Позигун. – Одесса, 1996. – 32 с.
8. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. 1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 15. Отчет о научно-исследовательской работе ОГАО за 1950 год, 18 арк.
9. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. 1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 23. Годовой отчет обсерватории о научно-исследовательской работе за 1951 год, 34 арк.
10. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. 1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 8. Отчет о научно-исследовательской работе ОГАО за 1948 год, 11 арк.
11. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. 1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 5. Отчет о научно-исследовательской работе ОГАО за 1946 год, 17 арк.
12. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. 1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 3. Отчет о научно-исследовательской работе ОГАО за 1945 год, 12 арк.
13. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова. 1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 9. Отчет о научно-исследовательской работе ОГАО за 1949 год, 10 арк.

14. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова.1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 4. Пятилетний план развития научно-исследовательской работы ОГАО (1946-1950 гг.), 12 арк.
15. Державний архів Одеської області. Ф. р-1782. Одесская государственная астрономическая обсерватория Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова.1923 – 1966 гг. Оп. 2. Спр. 32. Годовой отчет обсерватории о работе за 1952 год, 44 арк.

Hrushytska I. Odessa astronomical observatory during the post-war reconstruction.

Based on archival sources it is reviewed the activities of Odessa Astronomical Observatory team led by V.P. Tsesevych in restoration of the institution during the post-war reconstruction. It is defined a number of new scientific research areas of observatory, which became the leading in the further period of its activity. It is noted that in the early postwar years the observatory began the intensive training of scientific personnel, raised the question about the construction of the suburban observation points and made the first steps to establish their own instrument engineering. This became an important prerequisite for the further development of the observatory.

Key words: *astronomy, research, astrophysics, astrometry, celestial mechanics, Odessa Astronomical Observatory, V. P. Tsesevych.*